

особистості майбутніх психологів, які сплачують за навчання і навчаються за рахунок бюджетних коштів. Ці відмінності полягають у тому, що майбутні психологи, які сплачують за навчання, більш орієнтовані на досягнення певного результату в житті, здатні швидко реагувати на зміни, співвідносити свою поведінку з обставинами, що постійно змінюються. Процес професійної підготовки розглядають як можливість розкриття і втілення власних потенційностей. Майбутні психологи, які навчаються за рахунок бюджетних коштів, прагнуть домінувати в тому суспільстві, в якому знаходяться, глибоко відчують свої потреби. Усвідомлюючи себе в професійній діяльності, намагаються знайти в ній певний для себе зміст, способи самоактуалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб. : Питер, 2006. – 352 с.
2. Петренко В.Ф. Психосемантика сознания / В.Ф. Петренко. – М. : МГУ, 1988. – 207 с.
3. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер – СПб. : Питер, 2008. – 607 с.

УДК 159.922.7:316.6

РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНСТРУКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ СПІЛКУВАННЯ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Н.М. Токарева

*кандидат психологічних наук, доцент Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

Стаття присвячена аналізу психологічних екзистенційно-гуманістичних аспектів буття окремої людини як спів-буття з Іншими і форми виявлення особливої психічної реальності суб'єкта у несталих умовах соціального розвитку епохи постмодернізму. У цьому контексті теоретично обґрунтовано значущість спілкування у процесі особистісного становлення підлітків, на засадах системного підходу досліджено тенденції комунікативної поведінки школярів підліткового віку. Доведено, що конструктивні діалогічні стратегії спілкування є передумовою продуктивної життєтворчості підлітків і потребують цілеспрямованого моделювання в період активного особистісного становлення.

Ключові слова: підлітковий період, провідна діяльність, спілкування, інтимно-особистісне спілкування, самотність, особистісне становлення.

Статья посвящена анализу психологических экзистенциально-гуманистических аспектов бытия отдельного человека как со-бытия с Другими и формы проявления особой психической реальности субъекта в изменяющихся условиях социального развития эпохи постмодернизма. В данном контексте теоретически обоснована значимость межличностного общения в процессе личностного становления подростков, на основе системного подхода исследованы тенденции коммуникативного поведения школьников подросткового возраста. Доказано, что конструктивные диалогические стратегии общения являются предпосылкой продуктивного жизнетворчества подростков и требуют целенаправленного моделирования в период активного личностного становления.

Ключевые слова: подростковый период, ведущая деятельность, общение, интимно-личностное общение, одиночество, личностное становление.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У конституюванні становлення особистості як предмета гуманітарного дослідження значну роль зіграв європейський екзистенціалізм (Е. Husserl, Ж.-П. Sartre, Е. Mounier, С. Франк, М. Heidegger, К. Jaspers та інші), що зумовив специфічне усвідомлення унікальності буття окремої людини у конкретний момент часу і простору як спів-буття з Іншими. Саме екзистенціалізм сформував нову світоглядну парадигму особистості, що радикальним чином виокремила її життєдіяльність як проблему сенсжиттєву для індивіда та соціуму і водночас глибоко інтимну для кожної людини.

Смисл існування особистості в контексті екзистенційної філософії визначають стосунки із Іншими Я (alter Ego), які є фактами феноменологічної сфери людської сутності, а «світ Іншого» – це своєрідний інтенційний об'єкт, якому адресовані почуття людини (Е. Husserl). Інший – це умова існування особистості, що забезпечує можливість самопізнання й, водночас, можливість вийти за межі свого існування, прийняти своє «буття-для-Іншого» і через нього себе як «абсолютну цінність», стати цілісною особистістю і досягнути сенс свого існування (А. Camus, Ж.-П. Sartre, М. Heidegger, К. Jaspers).

Визнання концептуальної значущості даної тези є особливо актуальним у контексті новацій постмодернізму (Ж. Deleuze, Ж. Derrida, М. Foucault, М. Heidegger, Е. Husserl, Н.-Г. Gadamer, Р. Klossowski, Ж. Lacan, Ж.-Ф. Liotar, Р. Ricoeur, філософська спадщина М.М. Бахтина та ін.), що декларують специфіку сучасного інформаційного суспільства (розвиток комп'ютерних технологій і засобів комунікації, інформаційний тиск на особистість, ствердження безперервної варіативності, багатозначність та динамічність реального контенту, відчуження людини від цілераціонального проектування тощо) і зумовлюють принципи інтерпретації (деконструкції) реальної людини у світі через призму ціннісного плюралізму і свободи комунікації, дискурсу, тексту, інтерпретації.

Спільна діяльність та спілкування суб'єктів життєтворчості у інформаційно насиченому суспільстві епохи постмодернізму здійснюється в умовах соціального контролю на підставі соціальних норм – прийнятих у суспільстві зразків поведінки, що регламентують взаємодію людей (А.В. Петровський). Особливо актуальними функції соціального контролю є у становленні підлітків, основною формою самопізнання яких виступає соціальне порівняння себе із іншими людьми: дорослими та однолітками («дзеркальне Я» у термінології Ч. Кулі, «ідея Я» у термінології Г. Мід), що виявляється в міжособистісному спілкуванні і сприяє формуванню особистості підлітка. Взаємини із іншими людьми опосередковують процес самоусвідомлення і персонального самоосмислення [3, 30]. Знання підлітка щодо себе, таким чином, є рефлексією знань інших щодо нього (С.Н. Cooley, М.Л. Crossley, J.E. Marcia, G.H. Mead). Крім того, як наголошується у контексті екзистенційної філософії К. Ясперса, спілкування – єдиний спосіб презентації екзистенції (глибинного рівня «Я») людини не лише для інших, але й для неї самої.

У процесі свідомого освоєння особистістю правил міжособистісних взаємин у межах соціальної групи, – підкреслює Б.Г. Ананьєв, – формується «об'єктивна основа оціночних ставлень дитини до самої себе» [1, 119], комунікативні властивості особистості є передумовою розвитку рефлексивних характеристик, зокрема – підлітка, що пояснює ідею діалогічності внутрішнього світу особистості (М.М. Бахтін). «...Внутрішні монологи і мисленнєві діалоги у самосвідомості виступають словесно-логічним механізмом самосвідомості, ...утворюючи основні мовленнєво-мисленнєві операції у функціях цієї складної форми свідомості», – наголошує Б.Г. Ананьєв [1, 125].

У площині означеного при викладенні матеріалу статті ми вважали за **мету** визначення особливостей комунікативної поведінки підлітків у несталому середовищі постіндустріального суспільства.

Досягнення мети передбачало вирішення низки **завдань**: теоретично обґрунтувати значущість міжособистісного спілкування у генезі становлення підлітків; емпірично дослідити на засадах системного підходу тенденції комунікативної поведінки школярів підліткового віку; окреслити розвивальні можливості конструктивних стратегій спілкування у здійсненні буття особистості.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вітчизняна психологія традиційно (хоча й не беззаперечно) визнає провідною діяльністю підліткового періоду розвитку діяльність, спрямовану на засвоєння соціально схвалюваних норм міжособистісних взаємовідносин (Д.І. Фельдштейн) – інтимно-особистісне спілкування із однолітками (Д.Б. Ельконін, Т.В. Драгунова, Л.Ф. Обухова, В.С. Мухіна, І.Ю. Кулагіна та ін.), що обумовлено значущістю потреби підлітків у спілкуванні з однолітками при неможливості абсолютного задоволення потреби у соціально орієнтованому спілкуванні.

Інтимно-особистісне спілкування припускає Я – Ти-контакт, високий ступінь довіри партнерові, взаємне глибоке саморозкриття. У системі конструктивної суб'єкт-суб'єктної взаємодії (Ф.С. Бацевич) її стратегію визначає спільне феноменологічне поле діалогічного (або полілогічного) характеру, що зумовлює вибір глобального мовленнєвого наміру, добір мовних засобів презентації реальності відповідно до модифікованих суб'єктивних смислів, вибір тональності спілкування, формування сприятливої атмосфери взаємодії всіх учасників комунікації у відповідному комунікативному режимі тощо.

Спілкування із однолітками особливо привабливе для підлітків з огляду на принципову рівність його учасників та стосунків колегіальності між ними (на протиположності стосунків підкорення у практиці взаємодії із дорослими). У процесі спілкування підлітки вчаться осмислювати свої конформні і негативні реакції на ситуації, відстоювати право на самостійний вибір можливої поведінки, подавляти імпульсивні прояви поведінки (В.С. Мухіна), долають прояви егоцентризму у соціальній сфері життєтворчості.

Під смисловим радикалом провідної діяльності підліткового періоду розвитку здійснюється вибір соціально-культурного контексту, у площині якого можуть бути реалізовані особистісні конструкти суб'єкта життєтворчості.

Провідним мотивом соціальної поведінки підлітка є прагнення знайти своє місце серед однолітків референтної групи. Взаємовідносини на засадах певних морально-етичних норм зумовлюють систему внутрішніх інтересів підлітків та опосередковують систему вчинків.

Розвиток стратегій міжособистісного спілкування у підлітковому віці є одним із факторів становлення особистісної ідентичності та когнітивної складності імпліцитних теорій самосприймання – кількістю незалежних характеристик, що використовуються респондентом при оцінюванні та описі себе (А.В. Березіна, Н.А. Рождественська, А.В. Сорін та ін.) та впливає на структурованість, складність та несуперечливість структури особистісних конструктів (Дж. Келлі). Саме у спілкуванні виявляється амбівалентність особистісного розвитку підлітка (С. Холл).

Визначальною особливістю спілкування підлітків є виражений особистісний характер. Долучаючись до певних комунікативних подій – завершених ситуацій живої комунікативної взаємодії вільної мовленнєвої поведінки людей, підлітки імпульсивно декларують суб'єктивно значущі смислові сентенції як загальноприйняті норми і правила соціальної взаємодії в ситуаціях монологу, діалогу та полілогу, вибірково додаючи до системи поведінки шаблони, санкціоновані групою (Т. Шибутані).

Підлітки спрямовані на пошук нових, продуктивних форм спілкування, оскільки на фундаменті взаємостосунків формується і ускладнюється стратегічна модель взаємовідносин суб'єкта життєтворчості із соціальним оточенням із переважним тяжінням до одного із двох векторів соціального буття –

просоціального або проіндивідуального. Означені вектори, як свідчать дослідження О.В. Лішина, у поєднанні із характером самооцінки, зумовлюють соціально-психологічну смислову структуру спрямованості особистості. Серед різноманітності типів спрямованості життєвих позицій підлітків, – наголошує О.В. Лішин, – «лише просоціально децентрована (гуманістична) спрямованість просоціального вектору найбільш повно відповідає етичному поняттю людяності» [4, 18].

Ефективність спілкування значною мірою залежить від комунікативної культури учасників спілкування (А.С. Брудний, Л.П. Буєва, М.С. Каган, Е.Ю. Соловйов, Б.Д. Паригін, В.А. Ядов та ін.), що визначається як сукупність культурних норм, культурологічних знань, цінностей і значень, які детермінують поглиблення особистісних смислів і можуть використовуватися у процесі комунікації.

Комунікативна культура особистості зумовлює осмислення комунікативного задуму суб'єкт-суб'єктної взаємодії та визначення комунікативно-виконавчих стратегій, що є адекватними інтенціям спілкування і забезпечують взаємозбагачення індивідів засобами інформаційного обміну.

Стратегії спілкування особистості не є сталими і залежать від прагматичних чинників взаємодії: онтогенетичних характеристик комунікантів, соціальних ролей, конситуативних умов, комунікативного досвіду тощо.

Необхідність перевірки теоретичних положень щодо значущості міжособистісного спілкування в життєдіяльності підлітків зумовила проведення емпіричного дослідження тенденцій комунікативної поведінки школярів-підлітків у змінних умовах буття. В основу дослідження були покладені результати попереднього теоретичного аналізу проблеми.

Базою емпіричного дослідження було обрано Центрально-Міську гімназію м. Кривого Рогу та Криворізьку загальноосвітню школу I–III ступенів. Вибірку склали 86 учнів 8-х класів віком 13–14 років (вибірка формувалася за квотовим принципом).

В якості психодіагностичного інструментарію були використані:

- методика «Q-сортування» (Q-sort) В. Стефенсона для визначення тенденцій поведінки підлітків у реальній групі;
- методика (опитувальник) В.В. Бойка, призначена для діагностики рівня комунікативної толерантності особистості;
- методика М. Снайдер для діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні, що має за мету оцінку комунікативних умінь суб'єкта;
- методика Д. Рассела і М. Фергюсона для визначення рівня суб'єктивного відчуття самотності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Результати первинної статистичної обробки даних дозволяють означити особливості комунікативної поведінки підлітків у несталому середовищі постіндустріального суспільства.

Опрацювання результатів діагностики за методикою «Q-сортування» дозволяє стверджувати, що підлітки вибіркової сукупності виявляють досить суперечливі тенденції соціальної поведінки: обмеженість комунікативних інтересів (52,3% підлітків за результатами дослідження схильні до некомунікабельності, усамітнення), прагнення незалежності (74,4%), розвинене на фоні пасивності, уникнення боротьби (61,6%), унеможливають задоволення життєвою стратегією респондентів.

Аналіз комунікативної толерантності у відповідях підлітків на питання методики В.В. Бойка дозволив визначити рівень терпимості школярів щодо інших людей: переважна більшість школярів вибіркової сукупності виявила низький рівень комунікативної толерантності (52,4%), тоді як високий рівень даної ознаки засвідчили відповіді лише 14,3 % респондентів.

Використання методики для діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдер дозволило оцінити комунікативні уміння суб'єктів дослідження. Аналіз результатів дослідження означив переважання середнього рівня комунікативного самоконтролю у більшості школярів вибіркової сукупності (47,6%), що свідчить про щирість підлітків у спілкуванні, проте нестриманість у емоційних проявах. Значною є також і кількість школярів із низьким рівнем комунікативного самоконтролю (42,9%), що виявляється у прямолінійності висловлювань, ригідності поведінки, неготовності до ситуативних змін поведінкових моделей. І лише 9,5% респондентів мають високий рівень комунікативного контролю: вони легко входять у будь-яку роль, гнучко реагують на змінення ситуації, добре відчують (і навіть можуть передбачати) враження, яке справляють на оточення.

Виявлені тенденції у соціально-комунікативній поведінці підлітків не мають значущих гендерних відмінностей та не корелюють із типом навчального закладу освіти.

В цілому ж переважна кількість школярів-підлітків вибіркової сукупності демонструють схильність до деструктивної монологічної стратегії міжособистісного спілкування, що суперечить потребам вікового розвитку підлітків. Засвоєння соціального досвіду підлітком, напрацювання соціально-особистісних моделей поведінки можливі лише у процесі конструктивного спілкування, що відзначається суб'єкт-суб'єктними зв'язками і взаємостосунками.

Найбільш релевантним для організації продуктивних і особистісно розвивальних контактів між людьми є діалог. Основними принципами організації діалогу є емоційна та особистісна розкритість партнерів по спілкуванню, безцінність та щирість вираження почуттів та станів. Г.О. Ковальов наголошує: «У стані діалогу дві особистості починають утворювати певний спільний психологічний простір і часову

протяжність, створювати єдине емоційне «спів-буття», в якому вплив (у загальному об'єктному монологічному сенсі цього поняття) перестає існувати, поступаючись місцем психологічній єдності суб'єктів, в межах якої розгортається творчий процес взаєморозкриття і взаєморозвитку, створюються умови для самовпливу і саморозвитку» [2, 46].

Особистісні стосунки між суб'єктами діалогічного спілкування характеризуються рівноправністю суб'єктів як партнерів по спілкуванню. Вони засновані на апріорному безумовному прийнятті один одного як цінностей і передбачають орієнтування на індивідуальну неповторність кожного із суб'єктів. «Ці стосунки являють собою той оптимальний психологічний фон організації контактів, до якого повинні прагнути люди і який за адекватної зовнішньої репрезентації і внутрішньому прийнятті призводить до справжнього взаєморозкриття, взаємопроникнення, особистісного взаємозбагачення взаємодіючих на даному рівні людей», – підкреслює Г.О. Ковальов [2, 48–49].

Деструктивні елементи міжособистісної взаємодії (проіндивідуальна спрямованість, егоцентризм, нетерпимість, пасивність тощо) і відсутність адекватних навичок соціальної поведінки спричиняють руйнування суб'єктивного простору життєтворчості особистості та зумовлюють усамітнення підлітків.

Аналіз результатів дослідження суб'єктивного переживання самотності підлітками (методика Д. Рассела і М. Фергюсона) визначив, що високий ступінь відчуття самотності виявляють 44% респондентів, середній – 37,2%, низький – 18,6%. Більш вираженим суб'єктивне переживання самотності є у групі підлітків, що навчаються у гімназії (67,4%), особливо самотніми відчувають себе дівчата (60,5%). Це може бути пов'язане із суперечністю потреб вікового розвитку школярів-підлітків та принципом організації навчально-виховного процесу у закладах освіти. Навчання в гімназіях в силу їхньої профільності орієнтоване переважно на інтелектуальний розвиток школярів, тоді як особистісний розвиток багато в чому має допоміжний характер. Рейтинг підлітка у шкільному колективі гімназій найчастіше визначається якістю його навчання, при цьому проблеми суб'єктивного становлення школярів ігноруються, що руйнує відчуття особистісної захищеності та психологічного комфорту, знижує уявлення щодо власної цінності і поглиблює переживання самотності.

Самотність у підлітковому віці виявляється як суб'єктивне переживання відокремленості, епізодичне гостре відчуття тривоги і напруження, пов'язане із відсутністю (або уявною відсутністю) задовольняючих соціальних відносин, прагненням мати дружні або інтимні стосунки (Р. Вейс, І. Кон, С. Корчагіна, Г. Орлов, Д. Янг та ін.) [5].

У площині гуманістично-екзистенційної психологічної парадигми К. Роджерс тлумачить самотність як прояв недостатньої адаптації особистості через феноменологічну невідповідність уявлень індивіда щодо власного «Я» [5], що спричиняє появу психологічних (О.В. П'янова), і зокрема – комунікативних, бар'єрів:

- труднощі перцептивного орієнтування у ситуації спілкування і у комунікативному намірі;
- труднощі усвідомлення психологічної реальності «Іншого» через недостатню сформованість смислоутворювальних мотивів комунікативної діяльності;
- комунікативна пасивність, уникання певних побутових ситуацій, що спричиняє звуження кола контактів;
- збіднення мовленнєвих дій, що виражається у наданні переваги коротким, легким у вимові вербальним одиницям тощо.

Для розуміння всієї комплексності і складності особистісного порядку значень і смислів комунікативного розвитку особистості підлітків необхідним є такий інструментарій, що дозволяє враховувати контекстуальність та взаємозалежність різнопланових параметрів соціального досвіду і світосприймання людини. У такому контексті освоєння підлітками навичок адекватної комунікації потребує психолого-педагогічного супроводу (діалогу рівних) з боку компетентних дорослих.

ВИСНОВКИ

Комплексний аналіз процесу моделювання конструктивних стратегій спілкування у підлітковому віці доводить недостатність стихійного формувального процесу і зумовлює необхідність стимулювання розвитку комунікативності особистості у спеціально створених умовах..

Теоретичний огляд наукових джерел щодо факторів розвитку особистості (J. Dewey, Schon, D. Boud, Keogh and D. Walker, E.J. Langer, J. Loughran, J. Mezirow, Seibert & Daudelm, I.M. Семенов та С.Ю. Степанов й ін.) дозволив виокремити серед загальних умов розвивального процесу такі:

- ситуація невизначеності, унікальності (виклику) або конфлікту цінностей (ситуація пошуку);
- активність особистості у форматі моделювання, що ініціює довільний автономний вибір стратегій життєтворчості, спрямованих на максимально повну реалізацію потреб вікового розвитку підлітків у контексті оптимального ствердження суб'єктної позиції самоідентичності і гарантованої безпеки для особистості;
- гуманістичний, діалоговий характер взаємин між усіма учасниками комунікації, обумовлений логікою розгортання провідної діяльності у підлітковому віці;
- комфортне контекстне середовище, що сприяє особистісному рефлексуванню: автономія, ефективний зворотний зв'язок, доступність взаємодії із іншими людьми (діалог рівних), баланс між проблемністю ситуації та підтримкою особистості тощо.

Змістовна сторона розвивального діалогу сповнена необхідністю залучення можливостей працювати над інтерпретацією контекстів міжособистісного спілкування і усвідомленням суб'єктивних переживань щодо сутності цілісного «Я».

Відсутність означених умов спричиняє редуцію его-ідентифікації підлітків в умовах міжособистісної взаємодії із соціумом, наслідки чого набувають пролонгованого характеру і детермінують ускладнення самореалізації та подальшої життєдіяльності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. К постановке проблемы развития детского самосознания / Борис Герасимович Ананьев // Избранные психологические труды : в 2-х т. – Т. 2. – М. : Педагогика, 1980. – С. 103–127.
2. Ковалев Г.А. Три парадигмы в психологии – три стратегии психологического воздействия / Г.А. Ковалев // Вопросы психологии. – 1987. – №3. – С. 41–49.
3. Кроссли М.Л. Нарративная психология. Самость, психологическая травма и конструирование смыслов / Мишель Л. Кроссли ; [пер. с англ. О. В. Гритчиной]. – Х. : Гуманитарный Центр, 2013. – 284 с.
4. Лишин О.В. Подросток в эпоху перемен / О.В. Лишин // Мир психологии. – 2007. – №4 (52). – С. 11–26.
5. Лабиринты одиночества / под ред. Н.Л. Шестернина. – М. : Прогресс, 1989. – 624 с.

УДК 159.91:371.264

ВПЛИВ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ НА РОЗВИТОК ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ

Д.М. Харченко

*доктор психологічних наук, професор кафедри психології
Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького*

У статті на основі аналізу зарубіжної та вітчизняної літератури висвітлено роль психічних станів в етіології та патогенезі психосоматичних розладів. Наведено результати досліджень взаємозв'язків тривоги, депресії та психосоматичних розладів.

Ключові слова: психічні стани, психічні процеси, психосоматичні розлади, депресія, тривога, психофізіологічні механізми, психосоматичні взаємозв'язки, індивідуально-психологічні особливості.

В статье на основании зарубежной и отечественной литературы рассматривается роль психических состояний в этиологии и патогенезе различных психосоматических расстройств. Приведены результаты исследований взаимосвязей тревоги, депрессии с психосоматическими расстройствами.

Ключевые слова: психические состояния, психические процессы, психосоматические расстройства, депрессия, тревога, психофизиологические механизмы, психосоматические взаимосвязи, индивидуально-психологические особенности.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасній медицині залишаються недостатньо дослідженими важливі аспекти взаємозв'язку психічних станів з системою відносин особистості її соціально-психологічними властивостями та хворобами, але ще з давніх часів в медицині настрій вважався важливою характеристикою всіх типів патологічних станів.

При виявленні афективних станів та з'ясуванні їх впливу на психосоматичні розлади існують певні об'єктивні фактори, що ускладнюють виявлення і її клінічну диференціацію. Достатньо лише виділити коморбідні зв'язки афективних розладів як з психічною, так і з соматичною патологією. Публікації в доступній формі, що узагальнюють сучасні погляди на цю проблему, лише недавно почали з'являтися [2; 4; 5; 14; 21; 22].

Основними детермінантами стану, на думку фахівців, є потреби, бажання, устремління, можливості та умови середовища людини. Співвідношення між цими складовими і визначає головні характеристики стану.

На нашу думку, біологічне призначення станів полягає у врівноваженні людини як відносно замкненої системи з постійно мінливим зовнішнім середовищем, згладжуванням їх з конкретними об'єктивними умовами, в активній організації цієї взаємодії. Така взаємодія і узгодженість забезпечується здатністю психіки людини перебудовуватись залежно від обставин в необхідний психічний стан. Психічні стани виконують роль певних регуляторів, прискорюючи або сповільнюючи перебіг психічних функцій.

Аналіз літературних даних [8; 10; 17; 22] вказує на реальну частоту афективних розладів у сучасному світі, а їх зростання пояснюється тим, що однією з причин звернення по допомогу до спеціалістів є психічна патологія, в структурі якої важливу роль відіграють тривожні стани та депресія.

Отже, на нашу думку, основне призначення психічних станів полягає в збереженні динамічної взаємодії підсистем психіки і соми (психосоматики) між значущими для суб'єкта змінами середовища.

Виходячи з актуальності та недостатньої розробленості цієї проблеми, **метою дослідження** є здійснення порівняльного аналізу розробок вітчизняних та зарубіжних учених щодо природи психічних станів та їх впливу на розвиток психосоматичних розладів.